

Hivatkozott irodalom

- BÁRÁNYNÉ KOMÁRI ERZSÉBET 2009. Kótyuk István, Az ungi magyar nyelvjárás ukrán jövevényszavai – Украинские заимствования в ужанском венгерском говоре. *Magyar Nyelvőr* 133: 95–101.
- BÁRÁNY ERZSÉBET [БАРАНЬ, СЛИЗАБЕТА] 2015. До 80-річчя Іштвана Ковтюка. *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae* 60: 479–482.
- BÁRÁNY ERZSÉBET – GAZDAG VILMOS 2016. Kótyuk István – anyanyelvünk jeles szakértője. In: HIRES-LÁSZLÓ KORNÉLIA szerk., *Nyelvhasználat, kétnyelvűség. Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból 2.* Audor-Shark, Ungvár. 137–152.
- BEREGSZÁSI ANIKÓ – HIRES-LÁSZLÓ KORNÉLIA szerk. 2014. *Meszelt falakon túl. Születésnap köszöntő kötet Kótyuk István tiszteletére.* II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológiai Tanszék, Magyar Tanszéki Csoport – Hodinka Antal Intézet, Beregszász.
- GAZDAG VILMOS 2009. Jelentés az ukrán–magyar nyelvhatárról. (Ištvan Kovtük, Ukrainskie zaimstvovaniâ v užanskom vengerskom govore / Kótyuk István, Az ungi magyar nyelvjárás ukrán jövevényszavai. Nyiregyháza, 2007.) *Kisebbségkutatás* 18: 476–481.
- P. LAKATOS ILONA 2010. Kótyuk István, Украинские заимствования в ужанском венгерском говоре / Az ungi magyar nyelvjárás ukrán jövevényszavai. *Magyar Nyelv* 106: 227–233.

BÁRÁNYNÉ KOMÁRI ERZSÉBET – GAZDAG VILMOS
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Pusztai Ferenc 80 éves

Pusztai Ferenc, alias Pusztai tanár úr, Feri tanár úr, Feri 2020 október havának 26. napján tölti be 80. életévét. Ő sem siettette a jubiláris nap jövetelét, sőt bizonyára távol is tartotta volna, ha tehetné volna. Mi, „hetvenkedők” mindannyian bizonyára joggal érezzük úgy, mintha felgyorsult volna az idő múlása! Hiszen nem is oly régen volt, hogy a Magyar Nyelvtudományi Társaságban köszöntöttük 2010 novemberében az akkor 70 esztendőes Pusztai Ferencet, kedves kollégánkat, barátunkat, pályatársunkat és sokaknak tisztelt tanárát. Többen is rendszeresen találkoztunk vele az egyetemen A magyar nyelvtörténet kézikönyve fejezeteinek a megbeszélésein. Amikor a könyv megjelent (2018), akkor neki már a szokásos mindennapi közlekedés lehetőségei sajnálatos módon el voltak zárva. Az utóbbi évtized radikális változásokat hozott ugyanis egészségi állapotában. Eljött az az idő, amikor le kellett mondania arról, hogy be-bemenjen az egyetemre, hogy részt vegyen – miként korábban mindig – a Magyar Nyelvtudományi Társaság választmányi és felolvasó ülésein s a tanszéki rendezvényeken. Kényszerűségből az otthon falai közé szorult. A tőle származó „szigetlakó” és „barlanglakó” ily módon bizony szomorú tényt takaró s bizony találó metaforák. Mindennek ellenére a nulla dies sine linea elvének értelmében, dacolva életterének beszűkülésével rendületlenül teszi a dolgát A magyar nyelv nagyszótára munkatársaként. Dolgozik, mert pontosan tudja, hogy az értelmes és szívének kedves foglalatosság, a tudományos munka – a magyar szókészlettel való foglalkozás (meg az olvasás) – terápiát jelent számára. Nem panaszkodik, bár sok oka volna rá. Hogy ez a szomorú állapot milyen belső viaskodással jár, csak ő tudhatja. Felesége elhunytának

önmagában is megrázó ténye, hitvese hiányának pótolhatatlansága fájdalmasan tetézi mindennapos gondjait. Elsősorban életakarása, lányának szerető gondoskodása, jól ismert fegyelmezettsége, A magyar nyelv nagyszótára munkálataiban való részvétel teszi életét élhetővé. Jó azonban tapasztalni, hogy Pusztaiéknál lévén a két régi Eötvös-kollégista hogyan idézi fel a Kollégiumban töltött évek derűs alkalmait, az egyetemi tanszéki emlékeket és a nyelvjárásgyűjtő kirándulások sok kedves, bennünket ma is mosolyra fakasztó eseményeit is. S mintha igaz volna: csak a betegségben mérhetjük föl az egészség s csak az öregségben a fiatalság csodáját. Ezt tapasztalva is úgy érezzük azonban, hogy a régi kollégista és egyetemi emlékek egy-egy pillanatra mintha visszafiatalítanak bennünket.

2006-ban az akkor 65 éves Pusztai Ferencet tanítványai és tanártársai összefogásával, az Eötvös József Collegium, a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete és a Magyar Nyelvtudományi Társaság támogatásával egy majdnem 600 oldalas tisztelegő kötettel köszöntöttük őt 101 tanulmánnyal. A Tabula gratulatoria 140 nevet jegyez, s a két szám jól érzékelteti az iránta való tiszteletet, megbecsülést. A Magyar Nyelvtudományi Társaság 70. születésnapja alkalmából sok érdeklődőt mozgósító nyilvános ülésén fejezte ki elismerését és jókívánságait.

Az életutat az szabta meg, hogy ő született tanár. A tanárság iránti vonzalmát a szülői házból hozta magával. Édesapja neves tanár volt, akiről iskolát neveztek el Káptalanfán. Maga emlékezett meg arról, hogy a számára mintát adó matematikatanár édesapa figyelmeztette az élet két fontos matematikai szabályára: a sorrendre és az arányra. Erre a szabályra nemcsak jól emlékezett mindig is, s emlékszik ma is, hanem példás módon be is tartja. Jubilánsunk valóban született tanár. Egész habitusában az. Tanítványainak hosszú sora s órá való emlékezésük is igazolja ezt.

Nem ő kereste a feladatokat, hanem a feladatok találták meg őt. A bölcsészkaron, egyetemi szinten és Eötvös-kollégiumban, de a közéletben is. A tanszékhez, amelynek tagja volt (mi nyugdíjasként is annak tekintjük), máig ragaszkodik. A legutóbbi kiskarácsonyi tanszéki összejövetelről küldött, aláírással üdvözlötünkre így válaszolt a maga szép stílusában és őszinte megfogalmazásban: „köszöntések viharos sebességgel és kavargó sűrűséggel idézte fel bennem az »ösi fészek« melegét, erejét és (tagadhatatlan) szépségét” (2019. január 5).

Pusztai Ferenc világeletemben csapatmunkás volt, a kötelesség és a lelkiismeretes munka embere. Ha tudományos tevékenységére gondolunk, vegyük tekintetbe, hogy nagy kollektív vállalkozások munkatársa volt. Egy időben a Magyar nyelv történeti-etimológiai szótára gárdájának volt tagja, majd a Magyar értelmező kéziszótár főszerkesztője lett; jelenleg, illetőleg jó ideje pedig munkatársa a Magyar nyelv nagyszótárának. Szerző- és szerkesztőtársa volt a Magyar nyelvtörténet és A magyar nyelvtörténet kézikönyve című könyvnek. Társaként tanúsíthatom, ideális szerkesztőtárs volt lelkiismeretességével, alaposágával, szakmai jártasságával, emberi erényeivel. Bizonyos, hogy ha közéleti funkciói nem kötötték volna le legtermékenyebb életszakaszában, akkor tudományos termése jóval több volna.

„Adathalász”-ként az oktatás támogatására indította el DVD-ken rögzített „füzeteit”, a hat kötetet számláló, a Tanári példák könyve című sorozatát. Ha nyelvészeti vagy oktatási szempontból fontos cikke bukkant nem nyelvészeti orgánumban, másolatban az ELTE Nyelvészeti Könyvtárának, illetőleg kollégáknak is adott egy példányt belőle. Hosszú éveken át, önzetlenül tette ezt.

Többször megkíséreltem rávenni arra, hogy írjon valamit – cikket, ismertetést a Magyar Nyelvbe, hiszen szerkesztőbizottsági tag (ez utóbbit súlyos érvnek szántam). Elhárította ismétlődő kérésemet. Beláttam hamar, hogy sajnos igaza van. Mert ő már nem lehet úgy jelen a magyar nyelvtudomány pezsgő életében, mint ahogy korábban volt. S annak a mércének az elérését, amit magától megkövetelt, jelenlegi akadályozott állapotában joggal tartja lehetetlennek.

Pusztai Ferenc írásainak eredeti és finom, nem ritkán egyenesen gyönyörködtető stílusát mindenki ismeri, aki olvasta írásait, különösen azokat, amelyek témájuknál, műfajuknál fogva teret biztosítanak a stílusalakításnak. Azt kívánjuk magunknak, hogy még sokáig olvashassuk stílusbeli remekléseit.

Pusztai Ferenc is azok közé tartozik, akik nehéz napok hiteles ismerői. Ezért különösen is tiszteletet parancsoló, hogy mindennek dacára a magyar nyelvészetnek a lexikográfiai való közreműködésével ő ma is aktív tagja. Mindannyiunk szívből jövő óhaja: maradjon az továbbra is!

Kedves Feri! Isten éltesse!

KISS JENŐ

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

NYELVTÖRTÉNETI ADATOK

Koppány birtok 11. századi helynevei

2. rész*

2.6. Gerence. A Bakonyban eredő patak a Marcal jobb oldali mellékvize. Az oklevél hegyi pataknak nevezi (1086: ad torrentem *Grenice*, DHA. 1: 250), ez meg is felel a valószínűségnek, ugyanis Béltől északnyugati irányban a patak szurdokvölgye majdnem Koppányig húzódik, és itt a Gerence kb. 8 kilométer távolságon 60 métert esik (DORNYAY 1927: 237).

Olvasata: [*grenice*]. A vízfolyás viszonylag jól adatolt a későbbiekben is (1086/1456: ad torrentem *Gremce*, DHA. 1: 259; 1249: ad *Grenche*, PRT. 8: 291; 1782–1785: *Gerentsche* Bach, EKFT; 1857: *Gerencze* Bach, Kataszteri térképek; 1864: *Gerencze*, VeMFN. 4: 126; 1941: *Gerence*, *Gerence-p.*, MKF.; 2000: *Gérince* : *Gërence*, VeMFN. 4: 103). Elképzelhető, hogy az 1456-os *Gremce* alak másolási hiba a *Grenice* helyett (az 1456-os oklevél az összeírás alapján készült átirat). De az is lehet, hogy tükrözi a valóságosan használt formát, ugyanis beleillik a szónak a magyarban lezajló hangalaki változásának a folyamatába, ami a következőképpen képzelhető el: *Grenice* > *Grence* > *Gerence*. A kétnyíltszótagos tendencia következtében eshetett ki a második szótagi magánhangzó (*Grence*), illetve oldódhatott fel a szőleleji mássalhangzó-torlódás (*Gerence*). A későbbi nyelvjárási *Gérince* alakváltozat létrejöttében reszemanizációs hatás is szerepet játszhatott.

* Lásd Magyar Nyelv 116: 375–382. DOI: 10.18349/MagyarNyelv.2020.3.375